

Płock dnia 03 stycznia 2022 roku

Prof. dr hab.n.med. Witold Malinowski
Wydział Nauk o Zdrowiu
Mazowiecka Uczelnia Publiczna w Płocku
Plac Dąbrowskiego 2
09-402 Płock

Dziekanat Wydziału Nauk o Zdrowiu

wpłynęło dnia 17. 01. 2022
DU.10.2-P-14/01/22

Recenzja
rozprawy na stopień doktora
w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu
Dyscyplina Nauki o Zdrowiu
mgr Sylwii Michałowskiej
**„Psychologiczne komponenty funkcjonowania kobiet z mutacją genetyczną
BRCA1 i/lub BRCA2 w kontekście decyzji o wykonaniu operacji
profilaktycznych - mastektomii i adnektomii”.**

Rak piersi jest na świecie najczęstszą przyczyną zgonów z powodu nowotworu u kobiet, dotyczy prawie 1,7 miliona przypadków zdiagnozowanych w ciągu roku i ponad pół miliona zgonów rocznie. W krajach rozwiniętych jedna na osiem kobiet w swoim życiu zachoruje na raka piersi. W Europie rozpoznanie raka piersi stawiane jest co 2 minuty, a śmierć z tego powodu - co 6 minut. W Polsce 1/4 rozpoznań onkologicznych u kobiet to rak piersi (22,8%). Z tym nowotworem żyje blisko 70 tys. osób. Co roku notuje się ponad 16,5 tys. nowych zachorowań, a w ciągu najbliższych 10 lat liczba kobiet, które co roku zachorują, będzie rosła i przekroczy 20 tys. rocznie.

Wysoka częstość występowania mutacji genetycznej BRCA1 i/lub BRCA2 w raku piersi jest związana z tak zwanym „efektem założyciela”, czyli w populacjach jednorodnych etnicznie, a w związku z tym bardziej homogennych genetycznie. Należy do nich populacja polska i rasa słowiańska. Poczucie naznaczenia, konsekwencje leczenia (np. bezpłodność), obniżona jakość życia oraz niepewna perspektywa na przyszłość powodują, że kobieta chorująca na raka piersi często ogranicza się lub wycofuje całkowicie z życia społecznego i zawodowego. Z tego powodu rak piersi staje się także chorobą całych rodzin i najbliższego otoczenia chorujących.

W ostatnich latach nastąpił wyraźny rozwój w zakresie genetyki klinicznej, onkologii oraz psychoonkologii. W 1994 roku opisano i rozpoczęto intensywne badania nad strukturą genu *BRCA1* (*breast cancer 1*) i *BRCA2* (*breast cancer 2*) i związkiem ich mutacji z występowaniem dziedzicznego

raka piersi i/lub jajnika. Z tych też powodów coraz więcej kobiet decyduje się na wykonanie badań w kierunku obecności mutacji tych genów, w celu wczesnego zapobieżenia i wdrożenia skutecznych sposobów terapii. Do metod zmniejszających ryzyko rozwoju tej choroby nowotworowej u kobiet z mutacją tych genów należą: prewencyjna owariektomia i prewencyjna mastektomia oraz profilaktyczna terapia z użyciem na przykład tamoksifenu.

Jedną z pierwszych, która bezwiednie stała się ikoniczną chorą była Fanny Burney, brytyjska pisarka poddana mastektomii w 1710 r. Musiało jednak minąć prawie dwieście pięćdziesiąt lat do czasu, gdy kobiety z rakiem piersi zaczęły podejmować aktywność społeczną na rzecz poprawy swojej sytuacji zdrowotnej i życiowej. W ostatnim czasie istotną rolę w propagowaniu informacji na temat możliwości radzenia sobie z zagrożeniem chorobą nowotworową piersi odegrała amerykańska aktorka Angelina Jolie. W maju 2013 roku ujawniła, że przeszła podwójną prewencyjną mastektomię, a w 2015 r., usunięcia jajników, aby obniżyć ryzyko zachorowania na raka, po tym, jak jej matka zmarła w 2007 roku na nowotwór jajnika. Zmniejszyło to jej ryzyko zachorowania na raka piersi z 87% do mniej niż 5%. Zjawisko to zostało nazwane „efektem Angeliny Jolie”.

Ze względu na znacznie zwiększone ryzyko zachorowania na nowotwory piersi i jajnika u nosicielek omawianych mutacji badacze poszukują możliwości wpływu ich wyników na wybrane aspekty funkcjonowania psychologicznego kobiet, zarówno w perspektywie krótko-, jak i długoterminowej. W ostatnich latach intensywnie rozwijane są psychologiczne metody pomocy i wspierania osób chorych na nowotwory, poprzez oddziaływania o charakterze wspierającym czy psychoterapeutycznym. Kobiety powinny przestać się bać samego badania i ewentualnych konsekwencji zdrowotnych, ponieważ obecny stan wiedzy z zakresu medycyny pozwala na wczesne wykrycie choroby, podjęcie leczenia, a rozwój psychoterapii na dostarczenie wsparcia psychologicznego pacjentkom i ich rodzinom w tak trudnych dla nich chwilach.

Dlatego uważam, że z uznaniem należy przyjąć rozprawę doktorską mgr Sylwii Michałowskiej. Podjęła Ona bowiem próbę dokonania obiektywnej oceny wpływ wyniku testu w kierunku obecności mutacji genów BRCA1 i/lub BRCA2 na wybrane aspekty funkcjonowania psychologicznego kobiet: lęk, depresję i stres. Jest to tym bardziej istotne, że tak szczegółowe badania były dotychczas bardzo rzadko prowadzone w Polsce. Z tych też powodów, w piśmiennictwie polskim istnieje dotąd niewiele prac w pełni kompleksowego, zobiekttywizowanego opracowania tego tematu, a badania takie są niezwykle potrzebne. Ich praktyczne znaczenie jest nie do przecenienia. Uzyskane wyniki mogą bowiem przyczynić się do stworzenia zindywidualizowanych, dostosowanych do potrzeb pacjentek i ich rodzin, metod pomocy psychologicznej, programów psychoterapeutycznych czy specjalnych treningów mających na celu rozwój osobisty czy rozwój komunikacji w rodzinie.

Przedstawiona mi do oceny praca ma właściwą konstrukcję i zawiera 170 stron wydruku komputerowego. Podzielona jest na 12 rozdziałów: założenie teoretyczne pracy, metodologia badań, wyniki badań własnych, dyskusja, podsumowanie, wnioski, streszczenie w języku polskim i angielskim, piśmiennictwo, spis skrótów, spis tabel, spis rycin i załączniki.

W założeniach teoretycznych pracy Autorka obszernie przedstawia przegląd piśmiennictwa i wyjaśnia w sposób zrozumiały trudne problemy związane z ryzykiem nowotworowym w mutacji genetycznej BRCA, współczesną profilaktyką nowotworową, psychologicznymi aspektami postrzegania zdrowia i choroby, funkcjonowaniem psychologicznym kobiet z ryzykiem nowotworowym oraz związkami pomiędzy cechami osobowości, umiejscowieniem kontroli zdrowia, oceną ciała, satysfakcją seksualną i satysfakcją ze związku.

W rozdziale „Metodologia badań” Doktorantka przedstawia ścisłą motywację podjęcia badań, przejrzystość przedstawia charakterystykę badanej populacji, wskazania do kwalifikacji, kryteria wyłączenia i włączenia kobiet do poszczególnych grup badanych oraz precyzyjnie wyjaśnia cel badania, którym jest próba uzyskania odpowiedzi na następujące pytanie: Czy istnieją powiązania pomiędzy zmiennymi psychologicznymi kobiet z mutacją genetyczną BRCA i danymi socjodemograficznymi,

historią nowotworową a podejmowaniem przez nie decyzji o wykonaniu profilaktycznych zabiegów chirurgicznych - mastektomii i adnektomii?

Badaniem objęła 310 kobiet, u których wykryto mutację genetyczną *BRCA1* i/lub *BRCA2* i które objęte były programem profilaktycznym w Międzynarodowym Centrum Nowotworów Dziedzicznych w Szczecinie. Wszystkie pacjentki posiadały osobistą i/lub rodzinną historię nowotworową, a w chwili przeprowadzania badania nie doświadczały objawów mogących sugerować obecność nowotworu.

Wyniki badań zostały przedstawione bardzo precyzyjnie i przejrzysto w 44 tabelach, a ponadto bogato ilustrowane 11 rycinami. Zamieszczenie krótkich uzupełniających opisów pod tabelami sprzyja temu, że są one czytelne i zrozumiałe. Zastosowane metody statystyczne zostały dobrane odpowiednio do prowadzonych obliczeń.

Uzyskane wyniki badań jednoznacznie wskazują na to, że istnieją związki pomiędzy cechami osobowości, umiejscowieniem kontroli zdrowia, oceną ciała, satysfakcją seksualną i satysfakcją ze związku w grupie kobiet z mutacją genetyczną *BRCA*. Kobiety z niskim poziomem neurotyzmu częściej wykonywały mastektomię, natomiast kobiety z wysokim poziomem neurotyzmu częściej decydowały się na wykonanie obu operacji, czyli mastektomii i adnektomii.

W rozdziale „Dyskusja” magister Sylwia Michałowska wyczerpująco i krytycznie omówiła własne wyniki i porównała je z badaniami innych autorów. Nie unika trudnych tematów, nawet wówczas gdy Jej wyniki są rozbieżne z tymi z literatury.

Doktorantka wyprowadza 9 wniosków. Wnioski sformułowane są zwięźle i trafnie podsumowują uzyskane wyniki. Podkreślić należy, że nie są one powtórzeniem wyników w punktach, lecz dobrze przemyślanym ich uogólnieniem.

Piśmiennictwo obejmuje aż 291 pozycji, w znakomitej większości z ostatnich lat. Autorka wyraźnie docenia dorobek autorów polskich, o czym świadczy 69 cytowanych pozycji.

Streszczenie pracy zredagowane jest prawidłowo i zawiera wszystkie najważniejsze elementy rozprawy.

Z uwag krytycznych i obowiązku recenzenta muszę odnotować, że w niektórych miejscach Doktorantka używa określenia „sutki”, a moim zdaniem bardziej poprawnie powinno się ten narząd nazywać „piersiami”. Zauważone przeze mnie to drobne niedociągnięcie w niczym nie umniejsza wartości naukowej przedstawionej mi do oceny pracy.

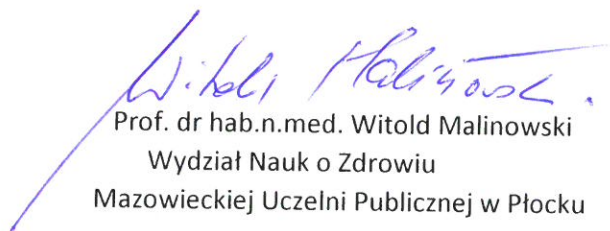
Reasumując, rozprawa stanowi samodzielne opracowanie tematu. Na podkreślenie zasługuje fakt, że Autorka wykazuje bardzo dobrą znajomość problematyki nowotworowej piersi i to nie tylko w aspekcie fizjologicznego procesu somatycznego, ale także procesu o charakterze psychicznym, na który składają się elementy natury psychologicznej, socjologicznej oraz kulturowej i obyczajowej. Jest również dojrzałym naukowcem, rozważnie oceniającym efekty swojej pracy. Można zatem stwierdzić, że mgr Sylwia Michałowska w pełni wywiązała się z podjętego, niezwykle trudnego zadania, a jej rozprawa doktorska w sposób istotny wzbogaca polskie piśmiennictwo naukowe w zakresie określenia czynników wpływających na decyzje kobiet zagrożonych możliwością pojawienia się raka piersi. Tym bardziej, że o pojawiających się problemach kobiety mówią bardzo niechętnie, a lekarze rzadko pytają. Tysiące Polek cierpi więc w milczeniu z powodu problemów psychologicznych związanych z wykryciem mutacji genetycznej *BRCA*. Niepotrzebnie, bo na ogół skutecznie można im pomóc. Niniejsze badanie może zatem stanowić użyteczną wskazówkę dla osób, które nie chcą marnować czasu na rozpamiętywanie o przyszłej chorobie i pragną nadal cieszyć się satysfakcjonującym życiem. Dlatego wyniki tej pracy powinny być upowszechnione, a programy pracy z tymi kobietami opracowane.

Przedstawiona mi do oceny praca magister Sylwii Michałowskiej „Psychologiczne komponenty funkcjonowania kobiet z mutacją genetyczną *BRCA1* i/lub *BRCA2* w kontekście decyzji o wykonaniu operacji profilaktycznych - mastektomii i adnektomii” spełnia wszelkie kryteria stawiane rozprawom na stopień doktora w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu oraz posiada wartość poznawczą i praktyczną. Rozprawę oceniam bardzo wysoko i gratuluję promotorowi Pani prof. dr hab.

n. zdr. Agnieszce Samochowiec i Doktorantce podjęcia i opracowania niezwykle ważnego dla praktyki medycznej zagadnienia, które ciągle stanowi poważny problem we współczesnej onkologii.

Wnioskuje do Wysokiej Rady Wydział Nauk o Zdrowiu Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie o dopuszczenie mgr Sylwii Michałowskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego. Zwracam się również z prośbą o uznanie pracy za wyróżniającą.

Płock dnia 03 stycznia 2022 roku

Prof. dr hab.n.med. Witold Malinowski
Wydział Nauk o Zdrowiu
Mazowieckiej Uczelni Publicznej w Płocku

prof. dr hab. med. WITOLD MALINOWSKI
specjalista ginekologii i położnictwa
99-320 Żychlin, ul. Dąbrowskiego 15A
1047205 tel. +48 600 850 073